

14. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P8-TA-2017-0051+0+DOC+XML+V0//EN>. – Назва з екрана.

Антіпова Ольга Петрівна,
доцент кафедри філософії права
та юридичної логіки Національної
академії внутрішніх справ,
кандидат філософських наук

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ФІЛОСОФІЇ ПРАВ ЛЮДИНИ: СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ ВИМІР СВОБОДИ СЛОВА

Глобалізаційні тенденції, якими означена світова культура, прискорені темпи становлення інформаційного суспільства, зокрема інформатизація як невід’ємний атрибут сучасного соціокультурного простору, якісно трансформують концептуальні засади філософії прав людини. За таких умов наукову спільноту цікавлять не стільки правові, скільки філософсько-аксіологічні, моральні властивості конкретних прав людини.

Ідеться, зокрема, про одне з фундаментальних прав представника демократичної спільноти – право на свободу слова. Саме воно набуває нині якісно нового змісту: цей феномен стає дедалі більше людиновимірним, адже до звичного його розуміння як права людини на вільне вираження власних світоглядних позицій додається усвідомлення його як засобу самоідентифікації, вияву внутрішньої свободи, власного соціального статусу, прагнення особисто долучитися до спрямування інформаційних потоків у певне русло, що досить часто призводить до інформаційного маніпулювання, порушення межі між максимально допустимим і свавіллям.

Навіть побіжний аналіз дає змогу окреслити основні філософсько-аксіологічні проблеми свободи слова в сучасному інформаційному просторі, адже розширення меж і відкритість інформаційного простору не позбавлена проблем. Так, досить гостро постала проблема відповідальності за зловживання свободою слова, урегулювання прав та обов’язків громадянина в цій сфері, як і власне викривлене розуміння сучасниками категорії «свобода слова». Інтенсивний, здебільшого

неврегульований інфообмін призводить до нівелювання аксіологічного виміру цієї категорії, що нерідко спричиняє інформаційне свавілля. Останнє безпосередньо пов'язане з визначенням векторів інформаційної політики держави, ціннісним наповненням її ідеології як підвалини подальшого успішного розвитку.

Пріоритетне місце інформації в житті людини стимулює її активну позицію у сфері свободи слова. Численність інформаційно-комунікаційних засобів сприяє тому, що комунікант стає не стільки учасником чи актором, скільки режисером, який надихає звичайне «слово» життям, наділяючи його відповідними смислами та значеннями, виявляючи при цьому міру внутрішньої свободи.

Теза про розширення індивідуальної свободи людини віртуальної є досить сумнівною, адже нівелюється залежністю свідомості та способу життя людини, орієнтованої на віртуальність, від функціонування комп'ютерних мереж і своєї нової віртуальної особистості. Тобто необмежена свобода, зокрема свобода слова, що продукується посередництвом мережі, насправді є умовною.

Стан свободи слова в Україні в сучасних умовах пов'язаний з низкою проблем. По-перше, це проблема морального наповнення свободи слова. Культура інформаційної ери всіяко сприяє тому, що зазначений феномен досить легко може межувати з виявами інформаційного свавілля, яке провокує інформаційний тероризм, нав'язування неякісної інформації, маніпулювання свідомістю людей тощо.

По-друге, нагальною є проблема відповідальності суб'єкта продукування інформації не лише перед її споживачем, а й перед собою. Ідеться про формування внутрішнього критерію моральності та відповідності йому, навіть якщо це не передбачено «писаними» державними законами. Свободою слова треба користуватися обережно й виважено, не ігноруючи необхідність підкорятися об'єктивним законам природи і суб'єктивним – суспільства. Адже не може бути свободи для однієї особи за рахунок обмеження свободи іншої.

По-третє, крім суб'єкта продукування інформації, значна частина відповідальності лягає на власне споживача, який має всі можливості виступати в ролі «фільтратора» інформаційного

поток. Адже в умовах культури інформаційної ери споживач сприймається не як пасивний елемент комунікативного процесу, а як активний учасник формування соціокультурного простору періоду становлення інформаційного суспільства. Тому встановлення споживачем своєрідного внутрішнього цензу, «інформаційного смаку» цілком справедливо можна вважати критерієм регулювання інформаційного потоку, а отже, міри свободи слова.

З огляду на окреслені проблеми, стратегія інформаційної політики Української держави, на нашу думку, має визначити як пріоритет урахування духовно-культурних проблем цієї сфери, зокрема спрямування векторів інформаційної культури, що й буде запорукою успішного становлення інформаційного суспільства.

Бандура Олег Олександрович,
професор кафедри філософії права
та юридичної логіки Національної
академії внутрішніх справ, доктор
філософських наук, професор

ПРАВОВІ АНТРОПОЛОГІЯ, ПРАКСЕОЛОГІЯ ТА АКСІОЛОГІЯ: ПРОБЛЕМА ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ

Основне питання філософії права про відношення правової людини (людини як правової істоти) та правового буття вимагає ґрунтовного дослідження правової людини, правової особистості. Правовій особистості притаманна подвійність: вона повинна дбати і про суспільство, оскільки без нього її життя неможливе, і про себе. Також вона має родову сутність – це сукупність правових відносин, необхідність яких зумовлена правовими ситуаціями, тобто соціальними ситуаціями, що потребують правового врегулювання. Крім того, особистість має також індивідуальну сутність: кожна людина відрізняється від будь-якої іншої, і поведінка її у сфері права має певні особливості.

У суспільстві постійним є конфлікт між громадянином і державою. З одного боку, через усю історію людства проходить лінія звеличування людської особистості, постійно зростає значущість природних прав і свобод людини та громадянина.